

NAJAAR
2023

Studium Generale

Zet aan tot denken.

Universiteit
Utrecht

Welkom bij Studium Generale

In lezingen, talkshows en artikelen koppelen we wetenschap aan actuele maatschappelijke vraagstukken. We gaan voorbij de grenzen van disciplines en de waan van de dag. Bij ons gaan wetenschappers, studenten en andere nieuwsgierige bezoekers met elkaar in gesprek. Op zoek naar antwoorden, nieuwe vragen en perspectieven. Toegang is gratis.

Kom je ook?

We hopen je dit najaar te zien. Soms heb je een (gratis) ticket nodig. Check onze website voor de laatste informatie en reserveerlinks. Vanuit huis meekijken en -praten kan (bijna) altijd via de livestream. Door je aan te melden voor de nieuwsbrief of ons te volgen op social media, loop je eventuele wijzigingen nooit mis.

Postadres
Lange Nieuwstraat 106
3512 PN Utrecht

Contact
www.sg.uu.nl
info@sg.uu.nl

Programmalocaties
[Zie \[sg.uu.nl/contact/locaties\]\(http://sg.uu.nl/contact/locaties\)](http://Zie.sg.uu.nl/contact/locaties)

- sg.uu.nl/subscribe
- [instagram.com/studiumgeneraleuu](https://www.instagram.com/studiumgeneraleuu)
- twitter.com/SG_UU
- [facebook.com/studiumgenerale.uu](https://www.facebook.com/studiumgenerale.uu)
- [youtube.com/studiumgeneraleuu](https://www.youtube.com/studiumgeneraleuu)
- [linkedin.com/company/studium-generale-universiteit-utrecht](https://www.linkedin.com/company/studium-generale-universiteit-utrecht)

Foto/omslag: Ward Mevis

We doen het toch maar zelf

Voorwoord

De scheppende kracht van AI mag dan reusachtig zijn, het maken van afbeeldingen voor deze brochure hebben we toch maar aan echte fotografen overgelaten. Hoe helder onze opdracht aan de chatbot ook was, het leverde andere beelden op dan gehoopt. En ook de teksten schreven we zelf. Want het zoeken naar de spannendste vragen, daar zijn onze programmamakers toch echt beter in.

Of AI ons werk en leven ingrijpend gaat veranderen, onderzoeken we in de serie *Wie is er bang voor AI?* Speciaal voor dit magazine interviewden we taalwetenschapper Antal van den Bosch over de hooggespannen verwachtingen van kunstmatige intelligentie. Niet alleen AI heeft trouwens problemen met begrijpend lezen. De leesvaardigheid van Nederlandse jongeren neemt al tijden af. Over deze én andere urgente onderwijsvraagstukken hebben we het in *Jong geleerd, oud gedaan*.

Vragen nieuwe tijden om nieuwe mensenrechten? Dat vragen we ons af in de serie *In je recht*. We spraken rechtswetenschapper Antoine Buyse over de houdbaarheid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Een relevante vraag nu oorlog weer dichtbij komt.

Verder doen we dit seizoen een boekje open over de zin en onzin van populaire zelfhulpboeken in *Cover to cover*, verkennen we de toekomst van geld in *De Futuristen*, en boosten we je bewustzijn in een gloednieuwe challenge. Praat en discussieer je mee?

Jessie Waalwijk
Programmamanager

Programmateam

Jessie
Waalwijk

Els
Aarts

Hilke
Grootelaar

Nienke
de Haan

Erwin
Maas

Laura
Mol

Tessa
de Vries

🕒 20.00-21.30 UUR

📍 ACADEMIEGEBOUW / Aula

Oorlog en vrede

Van conflict tot wederopbouw

Met de inval van Rusland in Oekraïne komt oorlog weer dichtbij. Terwijl in de kranten analisten en opiniemakers elkaar bestoken met voorspellingen over het verloop van het conflict, nemen wij in deze serie een stap terug en duiden we met wetenschappers het fenomeen oorlog. Wat betekent het dat de strijd niet meer alleen met legers en tanks wordt uitgevochten, maar ook online? Als het vertrouwen tot het nulpunt is gezakt, wat is er dan voor nodig om vredesonderhandelingen te starten? En hoe bouw je een land in puin weer op?

🔗 In samenwerking met Focus area Migration and Societal Change

📷 Foto: LauCam / photocase.com

05 SEP

(Des)informatie als oorlogswapen

Oorlogen worden steeds meer met digitale wapens gevoerd. Naast DDoS-aanvallen en hacks, draait de online strijd vooral om het beïnvloeden van de publieke opinie. Echte informatie en desinformatie zijn daar vaak moeilijk te onderscheiden. Hoe beïnvloedt dit het verloop van conflicten? Met cybersecurity-expert dr. Mariëlle Wijermars (UM) en mediawetenschapper prof. Bruce Mutsvairo (UU).

10 OKT

How to end a war EN

Sometimes, achieving peace seems almost as hard as fighting a war. Each new day of bloodshed and suffering can blur the prospect of resolution. What does it take for enemies to start discussing peace? With international peace mediator **Fleur Ravensbergen** on what happens at the negotiating table and historian **Dr Simeon Paravantes** (UU) on the lessons we can draw from the past.

21 NOV

Hoe bouw je een land in puin weer op?

Elk einde van een oorlog is ook een kans om de macht te grijpen, om geld te verdienen of voor andere landen om hun invloed te vergroten. Hoe zorg je dat bewoners tijdens de wederopbouw krijgen wat ze nodig hebben? Met sociaal wetenschapper prof. **Thea Hilhorst** (EUR) over de dilemma's van humanitaire hulp en conflictwetenschapper **Mohammad Kanfash** (UU) over de wederopbouw in Syrië als politiek mijnenveld.

07 NOV

Dignity and historical injustice EN

When a conflict ends, many questions often remain unanswered. Is figuring out the truth always necessary to move forward? How to deal with historical injustice on a personal and collective level? Political philosopher Prof **Lea Ypi** (London School of Economics) draws on her own family history in post-war Communist Albania to examine how dignity, truth and reconciliation are connected.

04 DEC

How to get justice for war crimes? EN

The International Criminal Court (ICC) in The Hague has issued an arrest warrant against Putin. But the chances that he will go to trial are small. What is the use of trying to bring him to justice? Do war crime trials help a country forward or do they frustrate peace efforts? Can the ICC help in 'forgotten wars' such as in Yemen? With historian **Dr Iva Vukusic** (UU) and political anthropologist **Dr Ewa Strzelecka** (VU).

🕒 20.00-21.30 UUR

📍 TIVOLIVREDENBURG / Hertz & Cloud Nine

Science Café Utrecht

De talkshow met échte experts

Hoe ontstaat een trauma? Wanneer zijn dieren gelukkig? Hoe werken onze zintuigen? En kunnen we zonder de auto? In het Science Café zoeken we samen met wetenschappers naar antwoorden.

👉 Reserveer een gratis ticket via sg.uu.nl

🔗 In samenwerking met Mensen Zeggen Dingen

📷 Foto: Ward Mevis

07 SEP

Trauma

Waarom krijgen sommige mensen een trauma en andere niet? Schokkende gebeurtenissen kunnen leiden tot emotionele of fysieke klachten. Maar niet iedereen die een ongeluk krijgt, durft daarna niet meer te rijden. Hoe ontstaat een trauma, en hoe behandel je het? Met psycholoog dr. **Iva Bicanic** (UMC Utrecht), psychiater dr. **Marco Boks** (UMC Utrecht) en psychotherapeut dr. **Jeroen Knipscheer** (UU).

24 OKT

Zintuigen

Onze zintuigen worden de hele dag bestookt met geuren, kleuren en geluiden. Ons brein maakt daar op geheel eigen en persoonlijke wijze een samenhangend geheel van. Hoe vormen de hersenen onze ervaring van de wereld? En wat als je een zintuig mist? Met experimenteel psycholoog dr. **Nathan van der Stoep** (UU), klinisch neuropsycholoog dr. **Irene Huenges Wajer** (UMC Utrecht) en filosoof prof. **Léon de Bruin** (RU).

Onderzoek de werking van je zintuigen en doe mee aan de **Boost je bewustzijn**-challenge. Lees meer op p. 28 of check sg.uu.nl/challenge.

09 OKT

Dierengeluk

Dieren hebben ook emoties. Zo vinden kippen het angstaanjagend om in een open veld te lopen en worden fretten blij van een zacht bedje. Hoe weet je hoe een dier zich voelt? En kunnen we met deze kennis het dierenwelzijn vergroten? Met gedragsbioloog dr. **Claudia Vinke** (UU), mediawetenschapper **Maarten Reesink** (UvA) en taalwetenschapper prof. **Leonie Cornips** (UM).

27 NOV

Car addiction EN

The Dutch are proud to live in one of the most bike-friendly countries in the world. But we tend to forget that much of our public space is created to suit cars, leading to congestion, pollution, and traffic deaths. How can we cure our addiction to cars? With geoscientist Prof. **Harriet Bulkeley** (UU), innovation scientist Dr **Brett Petzer** (UU), and 'cycling professor' **Marco te Brömmelstroet** (UvA).

De toverkracht van AI

Door programmamaker
Els Aarts

2023 is het jaar van de doorbraak van 'generatieve' AI. De reacties variëren van verwondering tot totale paniek. Hoe revolutionair is de nieuwste generatie AI?

Kunstmatige Intelligentie is dit jaar niet uit de kranten weg te slaan. Sinds het bedrijf OpenAI eind 2022 chatbot ChatGPT gratis toegankelijk maakte, houdt zijn bedwelmende taalvermogen iedereen in zijn greep. Taalwetenschapper prof. **Antal van den Bosch** (UU) bouwt al zo'n dertig jaar aan het type taalmodellen waar ChatGPT op gebaseerd is, en kijkt met verbazing naar de hype die zich plotseling rond zijn vakgebied afspeelt.

In het kader van de reeks *Wie is er bang voor AI?* spreken we hem over de angst voor AI, wat AI ons kan brengen, en of je dat als taaltechnoloog überhaupt kan voorspellen.

AI is niet intelligent

Van den Bosch is stellig: de intelligentie in AI heeft weinig te maken met menselijke intelligentie. "Taalmodellen als ChatGPT kunnen letterlijk niets anders dan het volgende woord voorspellen. Ze hebben geen enkele kennis van de echte wereld, maar maken plausible teksten en daarom klinkt het alsof er heel veel meer achter zit dan in werkelijkheid het geval is."

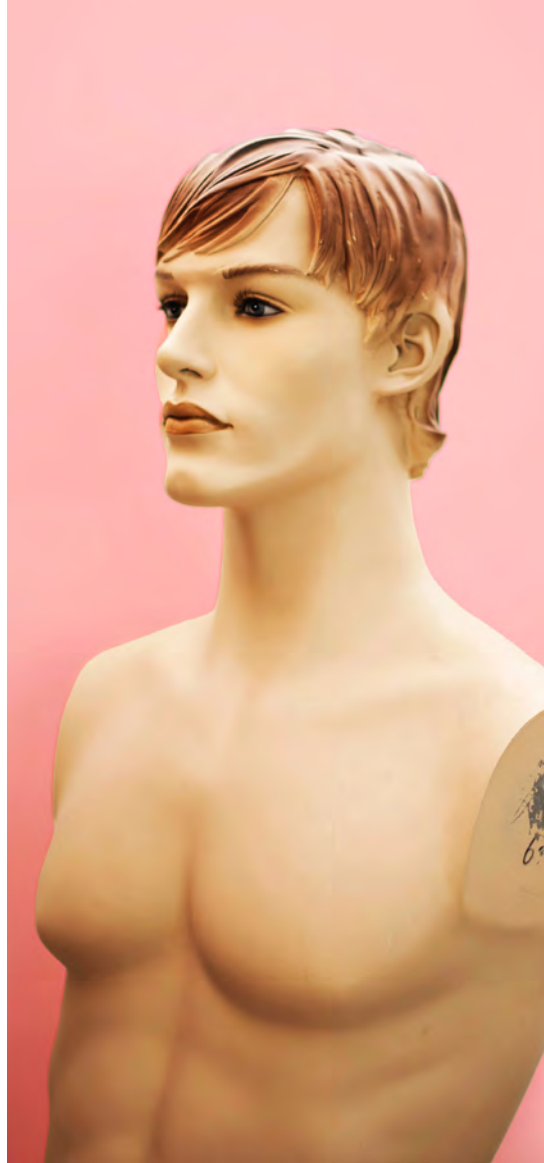

Foto: Pedro Miguel Aires / unsplash.com

Toch spreken veel experts van een revolutie. Volgens Van den Bosch zijn er twee belangrijke aspecten die ChatGPT uniek maakt. Ten eerste heeft de chatbot een actief en zelflerend geheugen. Hij kan op lange en complexe opdrachten reageren, onthoudt wat er eerder gezegd is en kan bijvoorbeeld een conclusie of clou helemaal aan het einde van de tekst toevoegen, zonder te vergeten dat dat ook

bij de opdracht hoorde. Hierdoor is het niet, zoals vorige taalmodellen, alleen een soort 'autocomplete' zoals we van onze telefoons kennen, maar kunnen we er langere teksten mee maken, ermee plannen of de chatbot laten meedenken over ingewikkelde vraagstukken.

Het tweede aspect is dat ChatGPT gratis toegankelijk is voor iedereen. En daarin schuilt ook meteen het gevaar. Volgens Van den Bosch is de technologie op zichzelf niet gevaarlijk, maar kan ze mensen helpen om op grotere schaal schade aan te richten dan voorheen, omdat ze door het actieve interne geheugen op autonome manier de plannen van een opdrachtgever kan uitvoeren. AI kan zelf code schrijven en die zelfstandig op internet, databases of apparaten uitvoeren. Als deze bots ingezet worden om op grote schaal huishoudelijke apparaten te hacken, zouden we misschien afgeluisterd kunnen worden door onze slimme tv. AI is het ook voor AI moeilijk om door beveiliging heen te breken.

"Ik denk dat mensen eerst moeten wennen aan dit soort relaties met robots, maar dat ze het uiteindelijk leuk gaan vinden."

AI tegen polarisering en eenzaamheid

Gelukkig zijn de slechteriken in de minderheid en kan AI ook gebruikt worden om onze levens op een positieve manier te veranderen. Van den Bosch werkt voor nieuwssite nu.nl aan een taalalgoritme dat helpt het publieke debat te depolariseren. Lezers kunnen nu onder artikelen reageren, maar dat verzandt snel in gescheld tussen trollen. Het algoritme helpt om reacties te herkennen die een positieve bijdrage leveren aan het debat, en zorgt er dan voor dat deze teksten bovenaan komen te staan, waardoor ze meer gelezen worden.

AI kan volgens Van den Bosch ook bijdragen aan het tegengaan van eenzaamheid. Hij noemt de film *Her* (2013) als realistisch toekomstscenario. Daarin gaat de hoofdrolspeler een intieme relatie aan met een chatbot. De AI met de

stem van Scarlett Johansson lijkt ergens op de persoonlijke taalmodellen die Van den Bosch zelf maakt. Deze interactieve computerstemmen wekken veel empathie op, waardoor het denkbaar is dat je er een hechte band mee kan opbouwen.

Is het niet wat dystopisch om menselijk contact te vervangen door een algoritme? Van den Bosch vindt dat te cynisch. "We laten ons altijd al raken door dingen: denk aan Mariabeeldjes of een urn met foto van een dierbare. Ik denk dat mensen eerst moeten wennen aan dit soort relaties met robots, maar dat ze het uiteindelijk leuk gaan vinden."

De toekomst van AI

Voorspellingen over wat de volgende ontwikkelingen in AI-land gaan zijn, daar wil Van den Bosch zich niet aan wagen. Ook al zit hij al dertig jaar in het vak, hij had nooit gedacht dat een bedrijf ooit iets als ChatGPT zou durven uitbrengen, met zo veel computerkracht en data. "Ik wist dat Microsoft en Google ertoe in staat waren. Maar ik dacht dat ze het niet zouden durven, vanwege de enorme risico's op fouten, de rechtszaken die ze daardoor aan hun broek kunnen krijgen, en dus de reputatieschade die ze ermee zouden oplopen. Wat dat betreft is OpenAI een soort zwarte zwaan. Dat bedrijf heeft een heel riskante gok gewaagd en nu blijkt dat mensen door de bijna toverachtige kracht die ChatGPT heeft, bereid zijn om zijn fouten te vergeven."

Taalwetenschapper **Antal van den Bosch** is hoogleraar Taal, communicatie en computatie aan de Universiteit Utrecht.

Op 12 september gaat de serie *Wie is er bang voor AI?* van start met een gesprek tussen arbeidseconoom **Emilie Rademakers** en arbeidssocioloog **Marleen Huysman** over de invloed van AI op ons werk. Lees meer op pagina 10 en 11.

12
SEP

Nemen computers onze banen over?

Schrijven, programmeren, problemen oplossen: de skills van de nieuwste generatie AI zijn indrukwekkend. Volgens recent onderzoek zullen er onder invloed van nieuwe chatbots dan ook 300 miljoen banen verdwijnen. Wat leert de geschiedenis ons over de impact van technologische ontwikkelingen op de arbeidsmarkt? En wat mogen we in de toekomst verwachten? Met arbeidseconoom dr. **Emilie Rademakers** (UU) en arbeidssocioloog prof. **Marleen Huysman** (VU).

03
OKT

Hoe creatief is kunstmatige kunst?

We zien creativiteit doorgaans als iets uniek menselijks. En dus steekt het als AI ineens prachtige schilderijen maakt, rapt als Drake en literaire thrillers schrijft. Begin dit jaar won een AI-gegenereerde foto zelfs een prestigieuze fotoprijs. Hoe houdbaar zijn onze ideeën over originaliteit en creativiteit? Met literatuurwetenschapper prof. **Kiene Brillenburg Wurth** (UU) en computerwetenschapper dr. **Maarten Lamers** (LEI).

01
NOV

Verandert AI de democratie?

Onze overheid leunt voor beslissingen steeds vaker op algoritmes. Als we ons de wet laten voorschrijven door computers, verliezen we niet alleen een deel van onze privacy, maar ook onze zeggenschap. Tegelijkertijd probeert Big Tech ons digitaal te controleren en beïnvloeden. Hoe verandert AI onze democratie? Met bestuurskundige prof. **Albert Meijer** (UU), computerwetenschapper prof. **Felienne Hermans** (LEI) en politicoloog prof. **Daniel Mügge** (UvA).

🕒 20.00-21.30 UUR

📍 ACADEMIEGEBOUW / Aula

Wie is er bang voor AI?

Is de angst voor kunstmatige intelligentie terecht?

Kunstmatige intelligentie is aan een indrukwekkende opmars bezig. Het wordt steeds moeilijker om computerwerk van mensenwerk te onderscheiden. Algoritmes schrijven journalistieke artikelen, componeren liedjes, en helpen de overheid beslissingen nemen. Dit leidt tot argwaan en angst. Zal ons werk nooit meer hetzelfde zijn? Vervangen robots de autonome kunstenaar? En wat is onze politieke stem nog waard als Big Tech op de achtergrond aan de touwtjes trekt?

🕒 20.00-21.30 UUR

📍 ACADEMIEGEBOUW / Aula

Jong geleerd oud gedaan?

Onderwijsvraagstukken anno nu

De hypes en innovaties in onderwijsland volgen elkaar in rap tempo op. Leraren zien met lede ogen aan hoe beleidsmakers elk jaar met nieuwe adviezen en richtlijnen komen. Ondertussen heeft een groot deel van de jongeren leesproblemen en neemt de rekenvaardigheid af. Hoe komt het dat achterhaalde ideeën steeds weer opduiken in beleidsnota's? Zit de oplossing in meer, beter en strenger monitoren? En is de terugkeer van de verplichte boekenlijst het antwoord op de leescrisis?

Onderwijsmythes

13
SEP

'In de 21ste eeuw is feitenkennis niet meer nodig'. 'De rechterhersenhelft is creatief, de linker analytisch'. 'Met de juiste mindset kan je alles leren'. Het klinkt geloofwaardig, maar het zijn allemaal mythes. Toch zingen ze al jarenlang rond en worden er zelfs scholen voor opgericht. Onderwijskundige dr. **Casper Hulshof** (UU) prikt de grootste mythes door en vertelt wat wél werkt.

Toetsdruk in onze meetmaatschappij

11
OKT

De prestaties van jongeren worden voortdurend gemeten. En ook in de rest van ons leven blijven we elkaar cijfers geven. Zijn toetsen noodzakelijk, of leer je vooral om op het juiste moment door een hoepeltje te springen? Wat doen al die examens met ons zelfvertrouwen en motivatie? Wanneer heeft toetsen wél zin? Met filosoof prof. **Jan Bransen** (RU), onderwijskundige dr. **Lotte Henrichs** (UU) en organisatiewetenschapper dr. **Berend van der Kolk** (VU).

De leescrisis

08
NOV

Jongeren lezen steeds minder en slechter. Een kwart van hen dreigt zelfs laaggeletterd te worden. Ook volwassenen duiken steeds minder vaak de boeken in. Wat zijn de gevolgen van ontleding? Welke rol spelen sociale media hierin? En hoe kan het taalonderwijs beter? Met o.a. letterkundige prof. **Yra van Dijk** (LEI) en pedagoog prof. **Elise de Bree** (UU).

De Duiders #1 18 SEP

De Duiders #2 16 OKT

🕒 20.00-21.00 UUR

📍 BIBLIOTHEEK NEUDE / Theaterzaal

De Duiders

Wetenschappers over het nieuws van de dag

Heb je behoefte aan scherpe duiding van de actualiteit? Elke maand geeft een wetenschapper tekst en uitleg bij een onderwerp dat het nieuws beheerst. Over de stand van het onderzoek en hoe de wetenschap zich verhoudt tot de politieke en maatschappelijke realiteit. Hoe volledig is de berichtgeving eigenlijk? Wat het onderwerp wordt en wie onze gast is, maken we een aantal weken van tevoren bekend.

🔗 In samenwerking met Bibliotheek Utrecht

📷 Foto's: Ward Mevis & Sander Karsen

🕒 20.00-21.30 UUR

📍 TIVOLIVREDENBURG / Cloud Nine

De Futuristen

Denk mee over morgen

De Futuristen is een theatrale talkshow, waarin schrijvers, acteurs en wetenschappers de toekomst onderzoeken. Een unieke combinatie van interview en theater, waarin muzikanten en schrijvers de visie van een spraakmakende gast in één dag vertalen naar een voorstelling. Verser kan niet!

➔ Reserveer een gratis ticket via sg.uu.nl

🤝 In samenwerking met Nieuw Utrechts Toneel & Descartes Centre (UU)

📷 Foto's: Ward Mevis

14 NOV

Werk is een probleem

In een wereld waar alles geld kost, is het hebben van betaald werk essentieel. Volgens socioloog dr. **Marguerite van den Berg** (UU) is het hoog tijd om die vanzelfsprekendheid ter discussie te stellen. Werk zou ons bevrijden, maar voor steeds minder mensen biedt een baan bestaanszekerheid. Hoe ziet een samenleving eruit waar we minder afhankelijk zijn van een salaris, een baas en de markt?

21 SEP

Winst voor iedereen?

Van Big Tech tot Big Oil: de macht en invloed van multinationals is enorm. Maar met macht komt verantwoordelijkheid. Toch blijkt private winst vaak belangrijker dan het publieke belang, zelfs nu de klimaatcrisis zich aftekent en de ongelijkheid groeit. Hoe zorgen we ervoor dat bedrijven hun verantwoordelijkheid nemen? Met politiek filosoof prof. **Rutger Claassen** (UU).

Foto: Varun Gaba / unsplash.com

Zelfhulpboeken zijn een graadmeter van onze ziel

Door programmamaker
Laura Mol

Wie een succesvol of stressvrij bestaan nastreeft, kan voor de nodige ondersteuning terecht bij het zelfhulpboek. Programmamaker Laura Mol is gefascineerd door de populariteit van het genre. Wat maakt deze boeken zo aantrekkelijk?

Ik zit in een boekenbubbel, realiseerde ik me begin dit jaar. Toen ik naar de ranglijst van bestverkochte boeken van 2022 keek, stonden daar maar liefst 12 zelfhulpboeken in. Nu ben ik best een fanatieke lezer – vooral in de zomermaanden verslind ik romans – maar van deze titels had ik er niet één gelezen. Boeken als *Omringd door idioten* van Thomas Erikson, *Dingen die je alleen ziet als je er de tijd voor neemt* van Haemin Sunim, of *Master your Mindset* van Michael Pilarczyk. Waar komt die populariteit toch vandaan? Mis ik iets?

De zelfhulpboekentrend is niet nieuw. Volgens journalist Maarten van den Heuvel, schrijver van *AEX van de ziel* over de geschiedenis van adviesboeken sinds 1945, laat de huidige trend zien dat we ons welzijn steeds meer als eigen verantwoordelijkheid beschouwen. Een goed voorbeeld zijn de bestsellers uit de jaren 90 en de vroege jaren 2000, zoals Rhonda Byrne's *The Secret* (2006). Het boek werd omarmd door Oprah Winfrey – met haar boekenclub een influencer *avant la lettre* – waardoor er zo'n 21 miljoen exemplaren werden verkocht. De premisse: als je maar ergens hard genoeg in gelooft dan wordt het vanzelf werkelijkheid. Succes is een keuze. Een boodschap die naadloos aansloot bij het opkomende neoliberalisme.

Na de kredietcrisis van 2008 kwam er een tegengeluid. In haar adviesbijbel *De moed van imperfectie* (2010) veroordeelt Brené Brown onze constante hang naar succes. Falen hoort bij het leven, en we zouden voor geluk moeten kiezen. Brown kan het ongetwijfeld goed vinden met Mark Manson, die in 2013 *De edele kunst van not giving a fuck* publiceerde. Hij hekelde de ratrace en het perfectionisme dat de samenleving van ons verlangt. "De meeste mensen zijn tamelijk middelmatig in wat ze doen," schrijft hij: een geruststellende boodschap. Ik heb de feloranje voorkant van Mansons boek talloze malen gezien in de trein, op verlanglijstjes voor Sinterklaas en bij de boekenwinkel op het vliegveld, waar reizigers vaak op het laatste moment nog een makkelijk leesbare bestseller meepikken.

In *If Books Could Kill*, één van mijn favoriete podcasts, bespreken journalist Michael Hobbes en advocaat Peter Shamshiri die populaire vliegveldboeken – non-fictie die vaak bol staat van de historische simplificaties en verkeerd geïnterpreteerde statistieken. Ze laten zien

hoe de ideeën in deze boeken, ondanks hun twijfelachtige onderbouwing, toch doorwerken in de maatschappij. "Superspreeder events of American stupidity," noemt Hobbes ze. Of in Shamshiri's woorden: een "natural vessel for pseudoscience and fake history." Naast bekende non-fictietitels als *Outliers* van Malcolm Gladwell en Francis Fukuyama's *The End of History and the Last Man*, komen er ook zelfhulpboeken voorbij. Hobbes en Shamshiri maken bijvoorbeeld op scherpe en grappige wijze gehakt van *The Secret* en het idee dat je kosmische krachten kunt aanwenden om voorspoed en geluk af te dwingen.

Moeten we deze werken dan links laten liggen? Volgens journalist Van den Heuvel niet. Hij adviseert om, ook als je eigenlijk niet van het genre houdt, de populairste zelfhulpboeken van het moment te lezen. "Niet zozeer om jezelf beter te leren begrijpen, maar omdat ze inzicht geven in wat er leeft in de maatschappij." Zoals de AEX een graadmeter is van de financiële markt, zijn zelfhulpboeken dat van onze ziel. Het inspireerde mij als programmamaker om een serie te maken waarin we wetenschappers vragen om bekende zelfhulpboeken uit verschillende decennia kritisch te lezen en te bespreken met het publiek. Leuk voor fans van het genre én voor mensen zoals ik, die zo'n zelfhulpboek niet snel uit de kast zullen pakken.

Maarten van den Heuvel, auteur van het boek *AEX van de ziel (hoe zelfhulpboeken de tijdgeest weerspiegelen)* is onze gast tijdens het UITfeest op 10 september. Wees welkom om mee te praten van 14.30 tot 15.30 uur in De Nis van de Bibliotheek Neude. Dat gesprek is de opmaat naar de serie *Cover to cover*. Die trappen we op 26 september af met filosoof Annetarie Kalis over Eckhart Tolle's *De kracht van het nu*. Is leven in het nu een haalbaar ideaal? Lees meer op pagina 20 en 21.

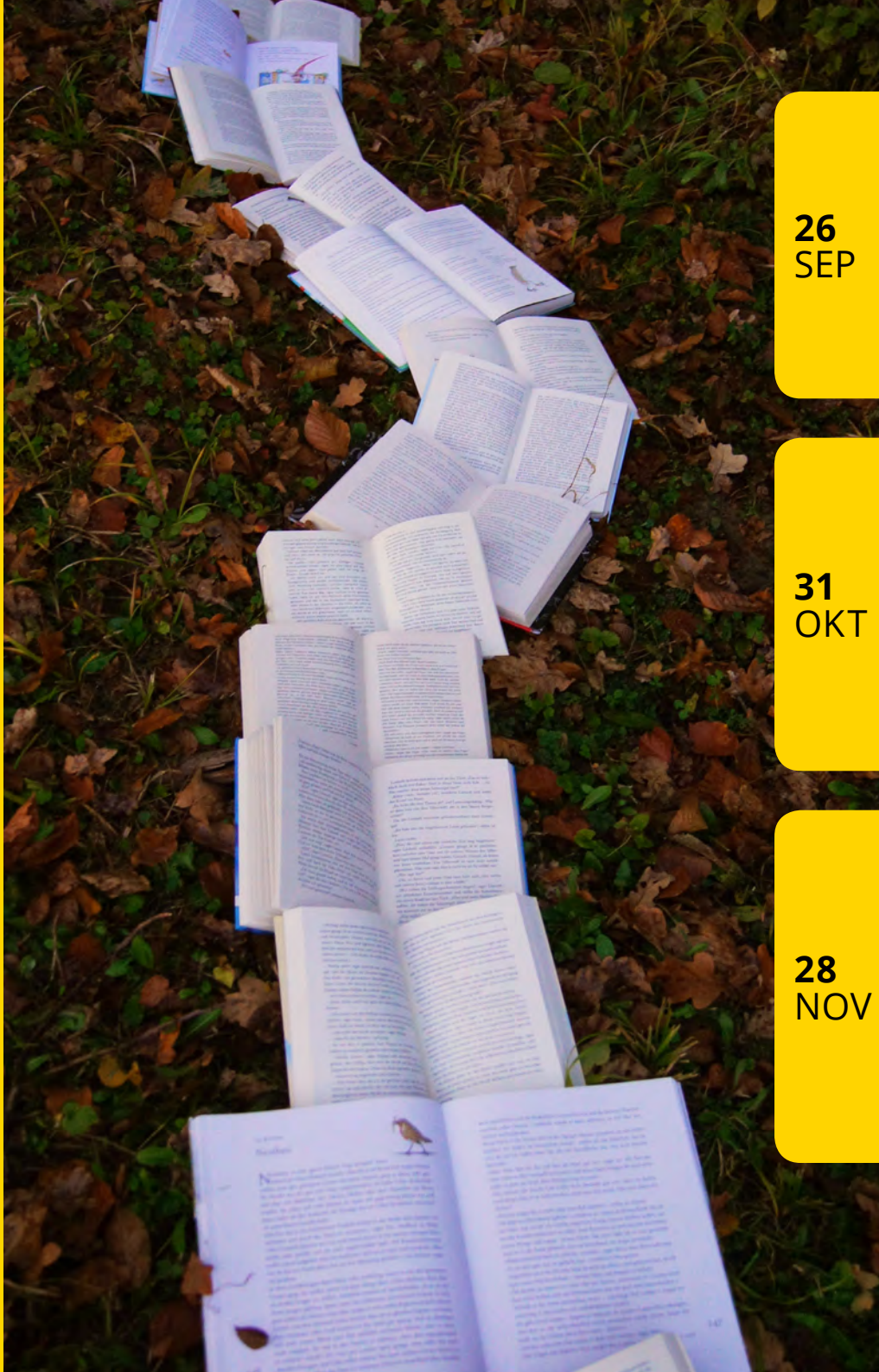
🕒 20.00-21.30 UUR

📍 BIBLIOTHEEK NEUDE / Theaterzaal

Cover to cover

Wat leren we van zelfhulpboeken?

Als je wilt weten wat er leeft in de maatschappij loont het om de zelfhulpboeken top 10 te bekijken. In deze serie nemen we drie bestsellers uit de afgelopen decennia kritisch onder de loep. Boeken die een grote invloed hebben op ons zelfbeeld, onze manier van werken en onze ideeën over mannen en vrouwen. Wat leren ze ons over de tijdsgeest?

Eckhart Tolle – *De kracht van het Nu*

26
SEP

In zijn spirituele bestseller *De kracht van het Nu* daagt Eckhart Tolle de lezer uit om zich vrij te maken van gedachten en te leven in het nu. Hoeveel controle hebben we eigenlijk over onszelf en ons denken? En waarom vindt Tolle's boodschap zo'n grote weerklank in het Westen? Met filosoof dr. Annemarie Kalis (UU).

Thomas Erikson – *Omringd door idioten*

31
OKT

Ben jij een rode assertieveling, groene helpende hand, blauwe rationalist of een gele feestneus? Als je in teamverband werkt heb je hoogstwaarschijnlijk wel eens een kleurentest gedaan om je communicatiestijl of gedrag in kaart te brengen. Maar laten persoonlijkheden zich wel in hokjes duwen? Met psycholoog dr. Veerle Brenninkmeijer (UU).

John Gray – *Mannen komen van Mars, vrouwen van Venus*

28
NOV

Mannen komen van Mars, vrouwen van Venus is het best verkochte zelfhulpboek aller tijden. Volgens auteur John Gray ontstaan veel relatieproblemen doordat mannen en vrouwen fundamenteel verschillend denken en doen. Wat zegt de wetenschap over de verschillen tussen de seksen? En hoe houdbaar zijn Grays theorieën? Met historicus prof. Geertje Mak (UvA).

29
SEP

🕒 18.30-01.00 UUR

📍 TIVOLIVREDENBURG / Alle zalen

Betweter Festival

Je jaarlijkse dosis duiding
en frisse ideeën

Het Betweter Festival is er weer! Samen met wetenschappers en kunstenaars vergroten we je wereld in tijden van blikvernuwing. We stellen de vragen die ertoe doen, voelen de tijdsgeschiedenis aan de tand, en dromen over de wereld van morgen. Hoeveel ongelijkheid kan onze maatschappij verdragen? Is de angst voor kunstmatige intelligentie terecht? En hoe veerkrachtig is de natuur?

We brengen een unieke mix van talks, muziek, film, interactieve installaties en live onderzoek. Met o.a. zangeres MEROL, schrijver Sander Schimmelpenninck, econoom en filosoof Ingrid Robeyns, cabaretière Katinka Polderman, woordkunstenaar Lev Avitan, computerwetenschapper Jan Broersen en The Mauskovic Dance Band. Plus: test hoe goed jij een leugenaar herkent en ervaar hoe het voelt om te highfiven met een niet-mens.

📷 Foto's: Ward Mevis, Anna van Kooij & Tim van Veen

Tickets: €17,50

👉 betweterfestival.nl

“Soms schuurt het en moet je hard duwen, dingen veranderen niet vanzelf”

Door programmamaker
Hilke Grootelaar

De Universele Verklaring van de Rechten van de mens viert dit jaar haar 75ste verjaardag. De Verklaring was bedoeld als tijdloos document, waar generatie na generatie gebruik van zou kunnen maken. Is dat gelukt?

Toen de Universele Verklaring van de Rechten van de mens (UVRM) in 1948 werd opgesteld, had de wereld net een gruwelijke oorlog achter de rug. De verklaring was een poging om een aantal minimumnormen te formuleren waar ieder mens recht op heeft, zoals vrijheid van meningsuiting en het recht op leven en gelijkheid. 75 jaar na de opstelling is de wereld ingrijpend veranderd. Nieuwe ontwikkelingen zoals de opwarming van de aarde stellen de mensenrechten van toen op de proef. Hoeveel ruimte laat de UVRM om hedendaags onrecht te bestrijden? We vroegen het rechtswetenschapper prof. Antoine Buyse (UU).

De verklaring is niet onomstreden. Al vanaf de opstelling is er kritiek dat ze niet universeel is, maar te veel geschreven vanuit een westers perspectief en daarom niet genoeg rekening houdt met tradities en culturen uit andere delen van de wereld. Is die kritiek terecht?

“Het antwoord is ja en nee. Ze is geschreven in de tijd dat er koloniën waren. De stem van het Westen was dus groter dan die van andere werelddelen. Bovendien zat niet iedereen aan tafel. Zo zaten er maar twee vrouwen in de groep van landenvertegenwoordigers, maar wel met een duidelijk stem. Hansa Mehta uit India heeft er bijvoorbeeld voor gezorgd dat er niet ‘iedere man’ maar ‘ieder mens’ staat in de Verklaring. Daarnaast hebben Latijns-Amerikaanse staten ervoor gezorgd dat er een artikel over een minimale sociaaleconomische levensstandaard is opgenomen. Het artikel over discriminatie was iets dat de Sovjet-Unie er graag in wilde. Niet omdat ze dat nou zo belangrijk vonden: het was een stok om de VS mee te slaan, want daar bestond toen nog rassensegregatie bij wet. Ook een Chinese filosoof schreef mee. Dat lees je bijvoorbeeld terug in de zin dat ‘iedereen plichten tegenover de gemeenschap heeft’. Dat is iets dat Afrikaanse en Aziatische staten tegenwoordig sterk benadrukken.”

Zijn de mensenrechten na die eerste versie uit 1948 nog aangepast?

“De UVRM zelf niet, maar mensenrechten zijn springlevend en steeds meer groepen worden er expliciet door beschermd. Zo werd in 1989 het Kinderrechtenverdrag aangenomen. En ook zijn de rechten van vrouwen, mensen met een beperking, migranten, en seksuele minderheden steeds meer erkend en beschermd, al gaat dat met horten en stoten en is er in sommige landen zelfs achteruitgang. Opvallend genoeg zegt de UVRM trouwens niets over minderheden. Het was voor een aantal landen niet bespreekbaar om dat op te nemen, want dan zouden volgens hen etnische minderheden in hun land zich op deze rechten beroepen en zich misschien zelfs willen afscheiden.”

De UVRM lijkt hier en daar wat ouderwets. Er staat niets in over de vrijheid om verliefd te worden op wie je wilt, of over een recht op abortus of een leefbaar klimaat. Is de verklaring toe aan een update?

“Herschrijven is op zich niet nodig, je kan de bestaande verklaring op een moderne manier uitleggen. Wat er staat over briefgeheim zou je ook kunnen toepassen op wat je op sociale media naar elkaar stuurt. En het stuk

Foto: Markus Spiske / unsplash.com

over discriminatie en gelijkheid kun je zo interpreteren dat het ook voor mensen met een beperking geldt. Als we de UVRM nu opnieuw zouden schrijven, zou er natuurlijk deels iets anders staan. Bijvoorbeeld het recht op schoon water, toegang tot internet, en inderdaad een leefbaar klimaat. Maar de basis - waardigheid, vrijheid, gelijkheid - die blijft hetzelfde.”

Kunnen verschillende mensenrechten ook met elkaar botsen?

“Ja. Een lokaal voorbeeld hiervan zijn de protesten die in Utrecht plaatsvinden pal voor de abortuskliniek. Enerzijds hebben anti-abortusactivisten het recht op vrije demonstratie. Anderzijds kan het heel intimiderend zijn voor de vrouwen die daar op afspraak komen. Het tast hun privacy aan. Mag daar dan worden gedemonstreerd? Dat moet je goed afwegen.”

Mensenrechten zijn voor veel mensen iets abstracts en een ver-van-hun-bed-show. Wat kunnen jij en ik er eigenlijk mee?

“Eén van de auteurs van de UVRM, Eleanor Roosevelt, zei toen al: mensenrechten krijgen pas echt betekenis dichtbij huis; in je straat, op je school of op je werk. Als jij gediscrimineerd wordt op je werk omdat je zwanger bent, kun je daarover klagen. Als je niet bij een café naar

binnen mag vanwege je huidskleur, kun je naar de rechter. In beide gevallen beroep je je op je mensenrechten.

Natuurlijk gaan er in Nederland ook nog steeds dingen mis. Maar we hebben in ieder geval de mogelijkheid om de samenleving te veranderen, door naar de rechter te stappen met een mensenrechtenverdrag in de hand. De vrouwenbeweging heeft in en buiten de rechtszaal heel veel voor elkaar gekregen. En wat dacht je van het recente Urgenda-vonnis, dat de overheid dwingt om burgers beter te beschermen tegen de opwarming van de aarde? Mensenrechten vormden de basis voor die uitspraak.”

In Nederland zijn onze mensenrechten best goed geregeld in de Grondwet. Betekent dit dat we op onze lauweren kunnen rusten?

“Zeker niet: niets is een gegeven. Alle mensenrechten zijn het resultaat van sociale strijd die daarvoor gevoerd is. Soms schuurt het en moet je heel hard duwen, dingen veranderen niet vanzelf. En rechten die wij als verworvenheden zien, zoals gelijkheid voor iedereen, kunnen ook weer afgenomen worden als we niet waakzaam zijn. Dat moeten we nooit vergeten.”

Rechtswetenschapper **Antoine Buyse** is hoogleraar rechten van de mens in multidisciplinair perspectief aan de Universiteit Utrecht en directeur van het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM).

Op 2 oktober beginnen we de serie *In je recht* met een lezing over het belang van mensenrechten. Zie pagina 26 en 27. De UU organiseert een uitgebreid programma rondom de verjaardag van de UVRM: De Rechtvaardige Stad. Meer informatie: uu.nl/uvrm

75 YEARS

02
OKT

Mensenrechten om de hoek

Of het nu gaat om de vrijheid om verliefd te worden op wie je wilt, of om je mening te uiten. Mensenrechtenverdragen zijn er om deze wezenlijke rechten te garanderen. Maar hoe actueel zijn ze nog in onze snel veranderende wereld? Waarom gaat het toch vaak mis? En wat kun jij er als individu mee? Rechtswetenschapper prof. **Antoine Buyse** (UU) vertelt waarom we mensenrechten niet voor lief mogen nemen.

23
OKT

The road to climate justice EN

Climate change is now a major threat to human rights. Floods and forest fires leave people homeless, and extreme weather conditions affect food and water supplies. As often, the world's poorest countries are paying the heaviest price. How can we protect the interests of those who suffer most? And how can big polluters be held accountable? With political scientist Dr **Fatima Denton** (UU) and climate lawyer Dr **Tim Bleeker** (VU).

22
NOV

Transgenderrechten onder druk

De 'antigenderbeweging' wordt steeds feller. Ze verzet zich tegen de nieuwe Transgenderwet, die het makkelijker moet maken om je geslacht te wijzigen. Trans personen, die bovengemiddeld vaak het slachtoffer zijn van intimidatie, geweld en discriminatie, worden als bedreiging gezien. Hoe kunnen we hun mensenrechten beter beschermen? Met jurist dr. **Marjolein van den Brink** (UU) en **Brand Berghouwer** (Transgender Netwerk Nederland).

🕒 20.00-21.30 UUR

📍 TIVOLIVREDENBURG / Hertz & Cloud Nine

In je recht

Vragen nieuwe tijden om nieuwe mensenrechten?

In 2023 viert de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) haar 75ste verjaardag. Sinds de opstelling ervan is de wereld radicaal veranderd. Klimaatverandering tast de levensstandaard van mensen overal ter wereld aan. En minderheden, zoals trans mensen, die in 1948 nog niet erkend werden, eisen nu hun rechten op. Welke rol spelen mensenrechten in het bestrijden van hedendaags onrecht? Is de Verklaring aan een update toe?

➔ Reserveer een gratis ticket via sg.uu.nl

🔗 In samenwerking met Centre for Global Challenges, het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten en het programma de Rechtvaardige Stad (UU)

📷 Foto: Maria Oswald / unsplash.com

PRO-SCIENCE
ANTI-VIOLENCE75 YEARS
HUMAN RIGHT

24 OKT
T/M
31 DEC

Boost je bewustzijn *challenge*

Ontdek hoe zintuigen onze wereld vormen

In een maatschappij waar je constant aan moet staan, is het soms moeilijk om tot rust te komen. Dan worden al die miljoenen prikkels die dagelijks via je ogen, oren, mond, neus en huid binnenkomen, je even te veel. Hoog tijd dus om stil te staan bij de werking van onze zintuigen. Welk effect hebben geuren, beelden, en aanraking op je gevoel en gedrag? En hoe kleuren ze je ervaring van de wereld?

In de *Boost je bewustzijn-challenge* ben jij zelf onderzoeker en onderzoeksobject. Leer wat huid-op-huid contact doet met je gelukshormonen, hoe geur je handelen beïnvloedt, of hoe je bewuster kunt leren kijken. En wat als een zintuig niet goed werkt? Doe mee aan de challenge, draag bij aan de wetenschap en leer je zintuigen beter kennen. Met o.a. experimenteel psychologen dr. **Anouk Keizer**, dr. **Krista Overvliet**, dr. **Garnt Dijksterhuis** en dr. **Nathan van der Stoep** (UU).

sg.uu.nl/challenge

In samenwerking met Back to better (UU) & Faculteit Sociale Wetenschappen (UU)

Foto: Solstice Hannan / unsplash.com

Mis niets

Podcast en video

Onze programma's zijn live mee te kijken. Heb je iets gemist? Kijk dan terug via sg.uu.nl/video. Luister je liever? We bieden een deel van onze programma's ook als podcast aan. Ga naar sg.uu.nl/podcast of volg ons via je favoriete platform. We lichten er hier drie voor je uit.

🔊 Podcast: Hoe redden we de jeugdzorg?

Te weinig personeel, te veel bureaucratie, en eindeloze wachtlijsten maken dat kinderen en jongeren in psychische nood of onveilige thuissituaties niet altijd de zorg krijgen die ze nodig hebben. Een gesprek over oorzaken en oplossingen.

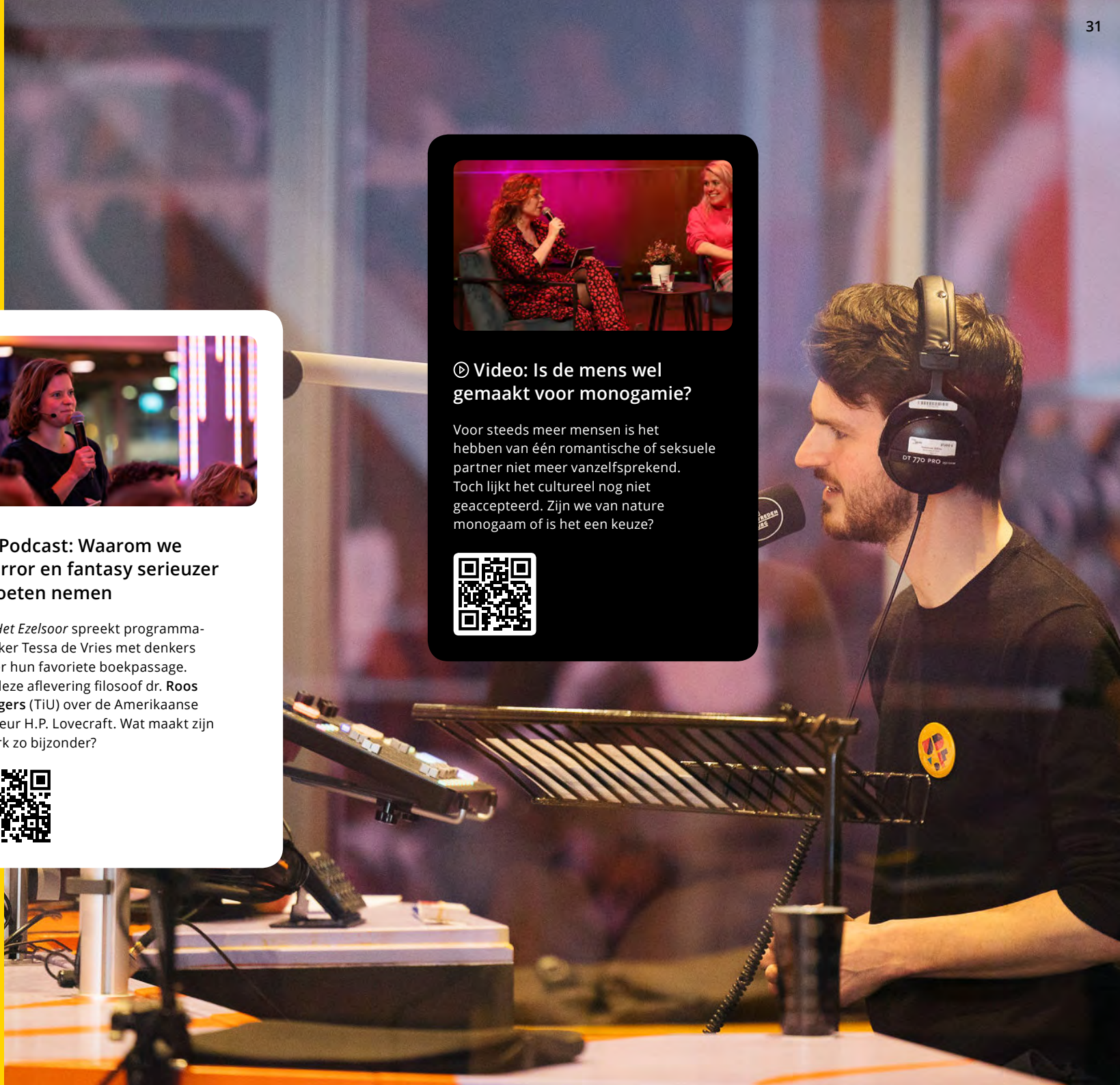
🔊 Podcast: Waarom we horror en fantasy serieuzer moeten nemen

In *Het Ezelsoor* spreekt programmamaker Tessa de Vries met denkers over hun favoriete boekpassage. In deze aflevering filosoof dr. **Roos Slegers** (TiU) over de Amerikaanse auteur H.P. Lovecraft. Wat maakt zijn werk zo bijzonder?

📺 Video: Is de mens wel gemaakt voor monogamie?

Voor steeds meer mensen is het hebben van één romantische of seksuele partner niet meer vanzelfsprekend. Toch lijkt het cultureel nog niet geaccepteerd. Zijn we van nature monogaam of is het een keuze?

Agenda

September

5 SEP DI 20:00	(Des)informatie als oorlogswapen Met o.a. prof. Bruce Mutsvauro	Academiegebouw	4
7 SEP DO 20:00	Science Café: Trauma Met o.a. dr. Iva Bicanic	TivoliVredenburg	6
12 SEP DI 20:00	Nemen computers onze banen over? Met o.a. dr. Emilie Rademakers	Academiegebouw	10
13 SEP WO 20:00	Onderwijsmythes Dr. Casper Hulshof	Academiegebouw	12
18 SEP MA 20:00	De Duiders #1 Check de site	Bibliotheek Neude	14
21 SEP DO 20:00	De Futuristen: Winst voor iedereen? Prof. Rutger Claassen	TivoliVredenburg	16
26 SEP DI 20:00	Eckhart Tolle – <i>De kracht van het Nu</i> Dr. Annemarie Kalis	Bibliotheek Neude	20
29 SEP VR 18:30	Betweter Festival Met o.a. MEROL, Sander Schimmelpenninck en prof. Ingrid Robeyns	TivoliVredenburg	EN/NL 22

Oktober

2 OKT MA 20:00	Mensenrechten om de hoek Prof. Antoine Buyse	TivoliVredenburg	26
3 OKT DI 20:00	Hoe creatief is kunstmatige kunst? Met o.a. prof. Kiene Brillenburg Wurth	Academiegebouw	10
9 OKT MA 20:00	Science Café: Dierengeluk Met o.a. dr. Claudia Vinke	TivoliVredenburg	6
10 OKT DI 20:00	How to end a war With Dr Simeon Paravantes, and others	Academiegebouw	EN 4
11 OKT WO 20:00	Toetsdruk in onze meetmaatschappij Met o.a. dr. Lotte Henrichs	Academiegebouw	12
16 OKT MA 20:00	De Duiders #2 Check de site	Bibliotheek Neude	14
23 OKT MA 20:00	The road to climate justice With Dr Fatima Denton, and others	TivoliVredenburg	EN 26
24 OKT DI 20:00	Science Café: Zintuigen Met o.a. dr. Irene Huenges Wajer	TivoliVredenburg	6
31 OKT DI 20:00	Thomas Erikson – <i>Omringd door idioten</i> Dr. Veerle Brenninkmeijer	Bibliotheek Neude	20

November

1 NOV WO 20:00	Verandert AI de democratie? Met o.a. prof. Albert Meijer	Academiegebouw	10
7 NOV DI 20:00	Dignity and historical injustice With Prof. Lea Ypi	Academiegebouw	EN 4
8 NOV WO 20:00	De leescrisis Met o.a. prof. Elise de Bree	Academiegebouw	12
14 NOV DI 20:00	De Futuristen: Werk is een probleem Dr. Marguerite van den Berg	TivoliVredenburg	16
21 NOV DI 20:00	Hoe bouw je een land in puin weer op? Met o.a. prof. Thea Hilhorst	Academiegebouw	4
22 NOV WO 20:00	Transgenderrechten onder druk Met o.a. dr. Marjolein van den Brink	TivoliVredenburg	26
27 NOV MA 20:00	Science Café: Car addiction With Prof. Harriet Bulkeley, and others	TivoliVredenburg	EN 6
28 NOV DI 20:00	John Gray – <i>Mannen komen van Mars, vrouwen van Venus</i> Prof. Geertje Mak	Bibliotheek Neude	20

December

4 DEC MA 20:00	How to get justice for war crimes? With Dr Iva Vukusic, and others	Academiegebouw	EN 4

Hoe ontstaat een **trauma**?

Wat **voelen** dieren en hoe weten we dat?

Beïnvloedt **desinformatie** het verloop van oorlogen?

Hoe stoppen we de **leescrisis**?